

Ministerie van Defensie
Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage
Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 318 79 51

- Aan:
Minister van Defensie
De Staatssecretaris van Defensie
De Chef Defensiestaf
De Secretaris-Generaal

i.a.a. PCDS
SCOCIS
HOZ
DAB
HCZ

Uw brief

Uw kenmerk

Ons nummer

DIS/92/095/4525

Datum

23 november 1992

Onderwerp
Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 89/92)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in de voormalige Joegoslavische federatie.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze
Het Hoofd-Staffdeling Inlichtingen

Kolonel der Grenadiers

Bijlagen
één

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
318 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCH FöderATIE

89/92

(Afgesloten 231200 NOV 1992)

Bosnië-Herzegovina

De gevechten in Bosnië blijven zich concentreren op (de omgeving van) de steden Sarajevo, Bihac en Gradacac. Bosnische media melden de verplaatsing van een groot aantal vrachtwagens van het regionale Servische hoofdkwartier in Pale naar Sarajevo, hetgeen kan wijzen op voorbereidingen voor een nieuw Servisch offensief in deze regio. Ook in Herzegovina blijft sprake van strijd.

In centraal-Bosnië verplaatst de frontlijn zich steeds meer in de richting van de door Moslims gedomineerde stad Travnik. De Bosnische president Izetbegovic heeft in een brief aan de Veiligheidsraad gewaarschuwd dat de Serviërs ter ondersteuning van hun verwachte aanval op Travnik korte-afstandsraketten samentrekken. Dit zou verband houden met het feit dat de Serviërs door het vliegverbod geen gebruik kunnen maken van hun luchtstrijdkrachten. De bewering van Izetbegovic kan niet worden bevestigd, maar het staat vast dat Servische eenheden in Bosnië-Herzegovina de beschikking hebben over een (overigens onbekend) aantal raketten van het Sovjet-type Luna (FROG, bereik 15-70 km), afkomstig van de voormalige JNA. Enkele maanden geleden is tenminste een tweetal van deze wapens door hen afgeschoten op de (inmiddels door hen veroverde) grensplaats Bosanski Brod.

Servische media melden dat Bosnische Kroaten met steun van reguliere eenheden uit Kroatië in het noorden van de republiek een offensief hebben ingezet. Dit zou gebeuren over een front van Bosanski Samac tot Brcko. Doel van het offensief zou zijn de ingesloten Moslim-eenheden bij Gradacac en Brcko te ontzetten. Indien dit offensief zou slagen, zou de Serviërs het gebruik van de aanvoerroutes tussen Servië en de door hen beheerste delen van west-Bosnië en Kroatië volledig ontzegd worden.

Ondanks het feit dat zowel de politieke leider van de Bosnische Serviërs, Karadzic, als de Servische commandant in de republiek, Mladic, heeft ingestemd met humanitaire hulpverlening aan de door Serviërs belegerde steden Gorazde en Srebrenica in oost-Bosnië, wordt de uitvoering van dit voornemen onmogelijk gemaakt door lokale Servische functionarissen. De bevelhebber van UNPROFOR in Sarajevo, Morillon, heeft gisteren gesteld dat binnen een week hulpkonvoeien moeten arriveren in beide genoemde plaatsen. Indien dat onmogelijk blijft, zou dit er volgens Morillon op wijzen dat de huidige sterkte van UNPROFOR in Bosnië-Herzegovina onvoldoende is, zodat aan de Veiligheidsraad meer troepen zouden moeten worden gevraagd. Overigens sloot Morillon het gebruik van geweld door UNPROFOR om de hulpkonvoeien toegang tot deze steden te verschaffen vooralsnog uit.

Er zijn aanwijzingen dat Karadzic de Bosnische Kroaten opnieuw een vredesregeling heeft aangeboden met uitsluiting van de Moslims. Het afgelopen jaar waren er herhaaldelijk meldingen van onderhandelingen en zelfs van akkoorden tussen beide bevolkingsgroepen. Eventuele overeenstemming op dit terrein wordt mogelijk gemaakt doordat zowel de Kroaten als de Serviërs voorstander zijn van tenminste verregaande decentralisatie van bestuur ten gunste van langs etnische

lijnen georganiseerde regio's, en mogelijk zelfs van afscheiding van de door hen gedomineerde delen van de republiek. Van Moslim-zijde wordt juist vastgehouden aan het behoud van de eenheid van Bosnië-Herzegovina onder een sterk centraal gezag. Op militair gebied bestaat echter tussen Kroaten en Serviërs nog een aantal omstreden kwesties. Zo zullen de Kroaten niet willen instemmen met het bestaan van de door de Serviërs van vitaal belang geachte corridor naar de "Servische" gebieden in west-Bosnië en Kroatië. Daardoor is het onwaarschijnlijk dat de Kroaten in het huidige stadium op de suggesties van Karadzic zullen ingaan.

Bosnische media hebben gemeld dat als gevolg van Servisch artillerievuur een lek is ontstaan in een chemische fabriek in de door Moslims beheerste stad Tuzla, die reeds maanden door Serviërs wordt belegerd. Daardoor zou chloorgas zijn ontsnapt. Britse VN-functionarissen hebben het bestaan van een lek bevestigd, maar hebben gesteld niet te weten wanneer het lek is ontstaan. Dit zou ook kunnen zijn veroorzaakt door een technisch mankement en geen verband hoeven te houden met Servische beschietingen. Zoals bekend hebben de Moslim-verdedigers van een andere Bosnische stad, Gradacac, vorige maand bedreigd chloorgas uit spoorwagens te laten ontsnappen om Servische aanvallen tegen te gaan.

Medewerkers van Izetbegovic hebben gesteld dat deze ook na medio december zijn ambt wil blijven bekleden, hoewel zijn oorspronkelijk gestelde ambtstermijn dan zal zijn verlopen. De Bosnische Kroaten hebben herhaaldelijk aangegeven te willen vasthouden aan de oorspronkelijke regeling, op grond waarvan een Kroaat het presidentschap op zich zou moeten nemen. Izetbegovic zou zich echter willen beroepen op de clausule in de Bosnische Grondwet dat in buitengewone omstandigheden de ambtstermijn van de president kan worden verlengd. In beginsel zou het parlement zich over deze gang van zaken moeten uitspreken, maar dit komt door de boycot van de Servische leden en de oorlogsomstandigheden niet meer bijeen. Indien Izetbegovic van de genoemde bepaling gebruik maakt, kan dit leiden tot nieuwe botsingen tussen de Bosnische Kroaten en Moslims.

Internationale vredesinspanningen

De NAVO en de WEU hebben inmiddels overeenstemming bereikt over procedures voor het implementeren van de verscherpte maatregelen ter controle van de naleving van het internationale handelsembargo tegen "Joegoslavië". Het ligt in de bedoeling ieder schip dat de territoriale wateren van de voormalige federatie binnenvaart of verlaat, aan te houden, eventueel te doorzoeken en zonodig op te brengen. Deze maatregelen zijn op 22 november ingegaan.

Servië

De Servische president Milosevic heeft bevestigd dat hij bij de komende algemene verkiezingen herkiesbaar zal zijn. Dit is enigszins opmerkelijk. Vorige maand werd hij bij een buitengewoon congres van de Socialistische Partij gekozen tot partijleider, een functie die onverenigbaar is met die van president. Dit leek erop te wijzen dat Milosevic zijn staatsfunctie zou opgeven en zijn invloed op de Servische politiek zou gaan aanwenden via zijn partijleiderschap. Een eventuele verkiezingsnederlaag voor Milosevic -die, gezien recente opiniepeilingen, niet moet worden uitgesloten- zou de uitvoering van dit scenario ernstig bemoeilijken. Overigens heeft federaal president Cosic geruchten tegengesproken dat hij zich als tegenkandidaat voor Milosevic zou opwerpen. Vermoedelijk geeft Cosic er de voorkeur aan zijn huidige ambt te blijven bekleden.

Een aantal Servische oppositiepartijen, verenigd in de organisatie DEPOS, die verantwoordelijk was voor de demonstraties tegen Milosevic de afgelopen zomer, heeft geweigerd in te gaan op voorstellen van de socialisten ter verdeling van

zendtijd op de televisie voor de verkiezingscampagne. Deze voorstellen zouden volgens DEPOS in het voordeel van de socialisten werken. Hoewel dezen de media naar verwachting zullen blijven domineren, heeft DEPOS gesteld aan de verkiezingen te zullen deelnemen. Vermoedelijk zal de leider van de Renaissancepartij, Draskovic, lijsttrekker van DEPOS worden.

Overigens is het twijfelachtig of de machtsbasis van de Socialistische Partij als geheel bij deze verkiezingen zal worden aangetast. Weliswaar lijkt de populariteit van de hervormingsgezinden onder leiding van federaal premier Panic de afgelopen maanden gegroeid, maar deze heeft geen partijorganisatie achter zich.

Kosovo

Een vredesorganisatie in Belgrado heeft gesteld dat de JNA op grote schaal reservisten oproept voor oefeningen in de voormalige autonome provincie Kosovo. Dit zou verband houden met het feit dat de legerleiding onrust verwacht in Kosovo in samenhang met de verkiezingen op 20 december. De JNA heeft het bericht tegengesproken. Zoals eerder gemeld, is de afgelopen maanden sprake van een geleidelijke uitbouw van de sterkte van de JNA in en rond Kosovo. Het is niet uitgesloten dat de ordetroepen in de provincie zullen overgaan tot provocaties tegen de onderdrukte Albanese meerderheid in Kosovo, in de hoop dat de te verwachten Albanese reacties daarop leiden tot verkiezingswinst voor de socialisten en nationalistes in Servië. In dit verband is vermeldenswaard dat de Servische Socialistische partij recentelijk stelde dat het aantal Albanese aanvallen op Servische ordetroepen in Kosovo het afgelopen jaar is verdubbeld.

De Albanese regering heeft met Turkije een overeenkomst voor samenwerking op militair gebied gesloten. De Albanese minister van Defensie wees er bij die gelegenheid op dat, wat werd genoemd, de Servische agressie nog niet is afgelopen en zich mogelijk op Kosovo en Albanië zou gaan richten. In dat kader streeft Albanië naar een modernisering van haar krijgsmacht en daarbij heeft Turkije steun toegezegd. Enkele dagen geleden had de Turkse regering reeds verklaard niet werkeloos te zullen toezien indien Albanië of Macedonië betrokken raken bij het conflict in Joegoslavië. Overigens heeft Albanië vorige week tevens een defensief akkoord gesloten met het buurland Griekenland, waarbij eveneens werd gewezen op mogelijk escalatie van het Joegoslavische conflict naar andere Balkan-landen.

In dit verband is vermeldenswaard dat de Turkse CGS Gures tegenover Turkse journalisten zou hebben verklaard dat Turkije een "militaire eenheid" en een squadron gevechtsvliegtuigen heeft aangewezen voor deelname aan een militaire interventie in Servië. Deze zou volgens Gures noodzakelijk zijn om een verdere uitbreiding van het Joegoslavische conflict, met name in de richting van Albanië, te voorkomen. Overigens benadrukte Gures dat er geen sprake zou zijn van een unilaterale Turkse actie, maar dat een dergelijke interventie zou moeten worden uitgevoerd door een multinationalaal bondgenootschap onder aanvoering van de VS. Deze uitspraak onderstreept dat Turkije er rekening mee houdt dat de huidige sanctiemaatregelen tegen "Joegoslavië" de Servische acties in Bosnië-Herzegovina niet zullen stoppen en van Turkse zijde vervolgens een rechtstreekse, grootschalige militaire interventie in Servië noodzakelijk wordt geacht.

Kroatië

Een voormalig Kroatisch minister, Miletic, heeft de oprichting aangekondigd van een nieuwe partij. Deze beroept zich expliciet op de traditie van de Ustasha, het nationalistische bewind van Kroatië tijdens de Tweede Wereldoorlog dat verantwoordelijk was voor de dood van honderdduizenden Serviërs. Miletic stelde

dat ook de Kroatische Serviërs die geen schuld hadden aan de oorlog in Kroatië, zouden moeten boeten voor de daden van hun volksgenoten. In dat verband noemde hij co-existentie van Serviërs en Kroaten in Kroatië uitgesloten. Hoewel niet duidelijk is hoe groot de aanhang van Mistic is, kan zijn initiatief de pogingen van president Tudjman doorkruisen om zijn greep op het politieke leven in Kroatië, met name de extreem-nationalistische oppositie, te consolideren.

Conclusie/vooruitzicht

De gevechten in Bosnië-Herzegovina blijven onverminderd voortduren. Waarschijnlijk beogen de Serviërs op korte termijn de stad Travnik te veroveren. Het is daarbij niet uitgesloten dat zij gebruik zullen maken van korte-afstandsraketten. De Serviërs zullen mogelijk ook in de nabije toekomst blijven proberen een separate vrede te sluiten met de Kroaten, maar het is onwaarschijnlijk dat dezen daarop op korte termijn zullen ingaan.

De bevelhebber van UNPROFOR in Sarajevo, Morillon, heeft gesteld dat binnen een week hulpkonvoien moeten arriveren in de door Serviërs belegerde plaatsen Gorazde en Srebrenica in oost-Bosnië. Indien dat niet zou lukken, zou dit er volgens Morillon op wijzen dat de huidige sterkte van UNPROFOR in Bosnië-Herzegovina onvoldoende is.

Turkije heeft zich bezorgd betoond over een escalatie van de gevechten in "Joegoslavië", met name in de richting van Kosovo en Albanië. In dat kader lijkt men van Turkse militaire zijde bereid tot actieve deelname aan verdergaande militaire operaties tegen Servië.